

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом державної установи
«УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ»

від « 22 » лютого 2024
№ 162-а

**Програма навчання
членів експертних комісій та експертних груп, уповноважених
здійснювати експертизу та ухвалювати рішення щодо надання грифів
навчальній літературі та навчальним програмам**

Розробник: державна установа «Український інститут розвитку освіти»

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність. В освітньому процесі не може використовуватися навчальна література, що містить академічний плагіат, фабрикацію та/або фальсифікацію, твердження, які суперечать визначеним Законом України «Про освіту» засадам державної політики у сфері освіти та принципам освітньої діяльності, а також навчальна література, що містить ознаки дискримінації, крім випадків, якщо відповідні матеріали використовуються для ілюстрування чи пояснення явищ дискримінації.

З метою визначення якості змістового наповнення навчальної літератури та з подальшим її використанням в освітньому процесі закладів освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, закладів дошкільної, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється експертиза навчальної літератури.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 1636 від 20.11.2024 «Про утворення предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп» здійснення експертизи та ухвалення рішень щодо рекомендацій використання навчальної літератури в освітньому процесі забезпечують відповідні експертні комісії та експертні групи.

З метою забезпечення організації роботи комісій та експертних груп, проведення експертизи, надання об'єктам грифування грифа «Схвалено для використання в освітньому процесі» та внесення до МОН пропозицій щодо надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» розроблено програму навчання для експертів, які увійшли до складу експертної комісії або групи, уповноважених здійснювати експертизу та ухвалювати рішення щодо надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам.

Програма навчання членів експертних комісій та експертних груп, уповноважених здійснювати експертизу та ухвалювати рішення щодо надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам (далі – Програма) розроблена з урахуванням вимог чинного законодавства: законів

України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», наказу Міністерства освіти і науки України від 05.06.2023 № 675 «Про затвердження Порядку здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам» та інших нормативно-правових актів, що враховуються при проведенні експертизи навчальної літератури.

Цільова аудиторія: педагогічні, науково-педагогічні працівники, які увійшли до складу експертної комісії або групи, уповноважених здійснювати експертизу та ухвалювати рішення щодо надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам (наказ МОН № 1636 від 20.11.2024 «Про утворення предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп»).

Обсяг: 15 академічних годин (0,5 кредита ЄКТС).

Форма, за якою відбувається навчання: інституційна (дистанційна).

Мета навчання: формування та розвиток практичних умінь для здійснення експертизи навчальної літератури з метою підвищення її якості та відповідності сучасним освітнім викликам.

Реалізація визначеної мети передбачає розв'язання таких завдань:

- оновлення та/чи набуття знань щодо здійснення експертизи навчальної літератури відповідно до нормативних документів та визначених критеріїв;
- оволодіння способами диференціації та застосування критеріїв для здійснення експертизи різних об'єктів грифування;
- формування та розвиток практичних навичок здійснення експертизи навчальної літератури.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: аналітична, методична, цифрова.

Очікувані результати навчання:

- знати й застосовувати нормативно-правову базу для здійснення експертизи навчальної літератури та навчальних програм;
- розуміти критерії та індикатори для здійснення експертизи навчальної літератури;
- уміти диференціювати та застосовувати критерії для здійснення експертизи різних об'єктів грифування;
- аналізувати інтерактивні та мультимедійні компоненти навчальної літератури;
- надавати рекомендації щодо покращення якості навчальної літератури.

Система та критерії оцінювання результатів навчання слухачів

Оцінювання результатів навчання здійснюється за результатами виконання завдань для проходження підсумкового тесту. Система оцінювання результатів навчання визначається суб'єктом навчання та закладена в програмному забезпеченні до курсу на вебплатформі дистанційного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (далі – ВШО). За результатами успішного проходження програми навчання (80 % і більше правильно виконаних завдань, які автоматично опрацьовуються системою) видається сертифікат (автоматично генерується на ВШО).

Програма реалізується на ВШО в курсі «Експертиза навчальної літератури». Доступ для зареєстрованих учасників за покликанням https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:UIED+UIED_02+2024/about

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Навчально-тематичний план

Назва теми	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Підсумковий тест	Усього
МОДУЛЬ 1. ПОРЯДОК НАДАННЯ ГРИФІВ НАВЧАЛЬНІЙ ЛІТЕРАТУРИ ТА НАВЧАЛЬНИМ ПРОГРАМАМ					
Тема 1.1. Порядок надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам	1	-	-	-	1
Тема 1.2. Процедура здійснення експертизи навчальної літератури	-	1	-	-	1
<i>Разом за модулем:</i>	1	1	-	-	2
МОДУЛЬ 2. КРИТЕРІЇ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ					
Тема 2.1. Комплексна експертиза оцінювання якості об'єкта грифування	1	-	-	-	1
Тема 2.2. Критерії та індикатори для здійснення експертизи навчальної літератури	2	4	-	-	6
<i>Разом за модулем:</i>	3	4	-	-	7
МОДУЛЬ 3. АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ					
Тема 3.1. Антидискримінаційна експертиза: основні напрями та критерії	2	2	-	-	4
<i>Разом за модулем:</i>	2	2	-	-	4
Підсумкові заходи			-	2	
Усього	6	7	-	2	15

Зміст програми

МОДУЛЬ 1. ПОРЯДОК НАДАННЯ ГРИФІВ НАВЧАЛЬНІЙ ЛІТЕРАТУРИ ТА НАВЧАЛЬНИМ ПРОГРАМАМ

Тема 1.1. Порядок надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам

Нормативно-правове забезпечення здійснення експертизи надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам. Характеристика об'єктів грифування: електронні підручники, електронні навчальні посібники, навчальні та навчально-практичні посібники, навчально-методичні посібники, підручники та е-додатки, навчальні програми. Види грифів. Каталог надання грифів.

Тема 1.2. Процедура здійснення експертизи навчальної літератури

Організація роботи експертних комісій. Змістова характеристика завдань і засадничих принципів діяльності експертних комісій та експертних груп. Вимоги до членів експертних комісій та експертних груп, уповноважених здійснювати експертизу й ухвалювати рішення щодо надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам. Поняття «конфлікт інтересів». Процедура здійснення експертизи та надання грифу. Повноваження голови експертної комісії, відповідального секретаря, членів комісії. Ухвалення рішень експертною комісією.

МОДУЛЬ 2. КРИТЕРІЇ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Тема 2.1. Комплексна експертиза оцінювання якості об'єкта грифування

Оцінювання якості об'єкта грифування та поняття комплексної експертизи. Критерії, які застосовують для здійснення комплексної експертизи. Відповідність змісту законодавству, науково-методичним і психолого-педагогічним вимогам. Форми експертних висновків.

Тема 2.2. Критерії для здійснення експертизи навчальної літератури

Критерій «академічна доброчесність в інтелектуальних творах» та характеристика індикаторів. Критерій «відповідність державним стандартам освіти» та характеристика індикаторів. Критерій «системність, науковість, доступність навчальної інформації» та характеристика індикаторів. Критерій «мова текстів» та характеристика індикаторів. Критерій «система завдань» та характеристика індикаторів. Критерій «візуальні засоби» та характеристика індикаторів. Критерій «емоційна

безпека та травмочутливість» та характеристика індикаторів. Критерій «наявність додаткових матеріалів і ресурсів» та характеристика індикаторів. Критерій «інтерактивний електронний додаток до підручника» та характеристика індикаторів.

МОДУЛЬ 3. АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Тема 3.1. Антидискримінаційна експертиза: основні напрями та критерії

Нормативно-правове підґрунтя антидискримінаційної експертизи. Особливості впровадження та сутнісна характеристика гендерного, недискримінаційного, інклюзивного підходів в освіті. Універсальний дизайн у сфері освіти. Принципи універсального дизайну.

Сутність поняття «дискримінація», ознаки дискримінації.

Мета антидискримінаційної експертизи. Характеристика індикаторів критеріїв антидискримінаційної експертизи. Ознаки дискримінації та стереотипів у текстовому й ілюстративному компонентах.

Смисли в словах і між слів: недискримінаційне мовлення, омовлення захищених ознак, фемінітиви, гендерночутлива мова, мова запрошення. Форми дискримінаційного мовлення: стереотипи / хибні узагальнення, невидимість та уникання, ієрархія, порядок слів, припущення однаковості, зайва видимість або фокус на різниці.

Моделі представлення в тексті інвалідності, кольору шкіри, етнічного походження, громадянства, віку, статі. Мовний сексизм. Гендерна асиметрія мови. Шляхи уникнення андроцентризму в мові: стратегія фемінізації, стратегія нейтралізації.

Література

1. Національний стандарт України ДСТУ 3017-2015 «Видання. Основні види. Терміни та визначення понять». URL: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf
2. Про затвердження Вимог до інтерактивного електронного додатка до підручника : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.04.2024 № 548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-24#Text>
3. Про затвердження норми витрат часу на проведення експертизи об'єктів грифування : наказ державної установи «Український інститут розвитку освіти» від 05.12.2024 № 11. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/uied-11-od-05.12.2024.pdf>
4. Про затвердження Положення про електронний підручник : наказ Міністерства освіти і науки України від 02.05.2018 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-18#Text>
5. Про затвердження Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників : постанова Кабінету Міністрів України від 23.01.2019 № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2019-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Порядку здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ Міністерства освіти і науки України від 17.07.2023 № 675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-23#Text>
7. Про затвердження Порядку конкурсного відбору підручників (крім електронних) та посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників : наказ Міністерства освіти і науки України від 21.09.2021 № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1483-21#Text>
8. Про організацію роботи щодо здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.05.2024 № 667. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-roboty-shchodo-zdiisnennia-ekspertyzy-nadannia-hryfiv-navchalnii-literaturi-ta-navchalnym-programam>
9. Про затвердження розрахунку вартості на проведення експертизи об'єктів грифування : наказ державної установи «Український інститут розвитку освіти» від 05.12.2024 № 12. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/uied-12-od-05.12.2024.pdf>
10. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
11. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

12. Про утворення предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.11.2024 № 1636. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/21.11.2024.pdf>